

Til Motorferdsellovutvalget
v/ Sekretær

Fra
Nordkalottfolket v/Øyvind Lindbäck,
representant for Sametinget i referansegruppen

31.08.2023

Innspill til lovarbeidet – faktagrunnlag og konsekvenser av ny kunnskap

Sannhets- og forsoningskommisjonen leverte i begynnelsen av juni sin rapport om urett begått mot samer, kvener og skogfinner. Kommisjonen konkluderer med at uretten som er begått har vært omfattende, og har hatt store negative konsekvenser på samisk og kvensk kultur. I rapporten har de blant annet behandlet fornorskning av samisk og kvensk kultur gjennom tilgangen til utmarksressurser. Vi ber kommisjonen lese rapportens kapittel om naturbruk nøye. Kommisjonen har belyst dette i et eget kapittel og konkluderer med følgende:

«Naturforvaltningen er et eksempel på hvordan skillet mellom den samiske og den norske forståelsen av utmarksnæring har fått konsekvenser for den samiske ressursbruken, og dermed samisk kultur. Forvaltningen skiller mellom «naturlandskap», det vil si fravær av menneskelig bruk, og «kulturlandskap»; landskap preget av menneskelige inngrep. Begge disse to landskapstypene tillegges norske moralske verdier, vern og økonomiske støtteordninger.

Samisk naturbruk har i liten grad endret landskapet gjennom den historiske bruken, og har satt få synlige spor etter seg, og områdene blir kategorisert og vernet som «naturlandskap».

Norske myndigheter tar i forvaltningen av områdene i liten grad høyde for verken den samiske eller kvenske ressursbruken og de sedvaner som ligger til grunn. Dette har over tid brutt ned muligheten for både samisk og kvensk utmarksbruk og sedvaner.»

Det er ikke tvil om at motorferdselloven har vært fornorskende for den tradisjonelle utmarksbruken både blant samer og kvener, og dermed også fornorsket kulturutøvelsen. Reindriftsnæringen var den eneste utmarksbrukeren som fikk legitime rettigheter til å utvikle sitt bruk ved hjelp av moderne hjelpemidler, og dermed den eneste som har styrket seg gjennom de siste 50 årene. Fastboende samer og kvener ble fratatt denne muligheten. Utviklingen i utmarksnæring er et godt eksempel på at motorferdselloven rev bort grunnlaget for denne type aktiviteter som var og er av stor betydning for samisk og kvensk kultur og verdensbilde.

Vi forventer at Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport tas inn som en del av kunnskapsgrunnlaget til Motorferdselsutvalget og at man i utvalget hensyntar kommisjonens konklusjoner også i lovarbeidet.

Samer og kvener har fortalt hvor mye de har mistet: det meste av mulighetene til å fortsette sin høsting fra naturen, som var selve grunnlaget for hele verdensbilde og kulturen i nord. Det er en klar forventning om at man som et minimum gir tilbake de rettighetene man er fratatt, om en forsoning skal være mulig. Slik forvaltningen og loven er nå, lever hele kulturen på dispensasjon, avhengig av den enkelte saksbehandler og forvalter – og derfor er den nærmest utradert.

Både Sverige og Finland forvalter motorferdsel i utmark med motsatt fortegn av Norge. Mens vi i Norge har en forbudslov med åpninger for visse motoriserte aktiviteter i utmark, forvalter de andre

nordiske landene motorferdsel i utmark med utgangspunkt om at det er lov så lenge det ikke er til skade for miljø og naturverdier. Det er mer i tråd med samisk og kvensk naturforståelse, og gir likeverdighet i bruk, og muligheter for alle.

Den norske forvaltningsmetoden har også en lovbestemt fredningstid spesifisert til nord, fra 4. mai til 30. juni, som ikke samstemmer med naturen og naturbruken i nord. Dette er diskriminerende. I tillegg vil dette i seg selv undergrave lovens legitimitet, når man så åpenbart nektes tilgang i to måneder.

Dagens motorferdsellov likebehandler ikke næringer. Mens reindriften har alle rettigheter til å bruke motoriserte hjelpemidler i sin næring, definerer motorferdselloven eksplisitt både sanking av bær og innlandsfiske ut av næringsbegrepet. En likebehandling av næringer må være den enkleste utfordringen for motorferdselsutvalget å løse.

Endring i motorferdsellov vil ikke ha betydning for samisk og kvensk kultur uten klare og tydelige rettigheter til å utøve utmarksbruk også ved hjelp av moderne hjelpemidler. Får man ikke tilbake de rettigheter man er fratatt, vil motorferdselloven fortsette å være et eksempel på den diskrimineringen og ødeleggelse av samisk og kvensk kultur vi har sett i årtier. Det er avgjørende viktig at lovutvalget benytter muligheten til å rette opp i dette, og på den måte bidrar til at en forsoning kan være mulig i fremtiden.

Med hilsen

(sign.)

Øyvind Lindbäck,

Referansegruppen, oppnevnt for Sametinget